

sta kakor kolomaz, in strupena kakor gad, je poglavitno znamenje te bolezni, ktera mahoma pride in mahoma živino vsakega plemena zadavi, k večem kake 3 dni terpi.

Ker smo že večkrat od te hude in tudi človeku nevarne bolezni govorili in jo na drobno razložili, povemo danes našim gospodarjem le to, da se je letos že po več krajih prikazala, in da jim je zatega voljo treba pazljivim biti na svojo živino.

Hladen hlev, bistra hladna voda in ne presilno delo v vročini so poglavitni pripomočki, da se odverne ta bolezen. Ako dobiva živina dosti čistega hladnega zraka (ljufta) in hladne bistre vode v-se, se ne more delati v nji tista črna gosta in strupena kri, ktera hitro živino zadavi. Zatega voljo je tudi dobro živino večkrat kopati, če je mogoče, in ji trave pokladati, ne pa nove merve, ktera rada vžgè to bolezen. Kdor more soli dati, bo živini v tem času kaj dobro storil. — Kadar zbolí, je prvo, naj se ji puša in veliko kerví vzame; — polivanje z merzlo vodo je druga dobra pomoč, dokler zdravnik ne pride, ki naj bolje vé kaj je dalje početi.

Ako živina pogine, nikoli se ne smé nič od nje vžiti: strašno nevarno je! Tedaj se tudi bolna živina ne smé zaklati in potem zatajiti, ker nevarnost je ravno tako strašna, zakaj že je kri, meso in vse drobje strupeno. Kdor kaj tacega stori, se pregreší nad varnostjo življenja svojega in svojega bližnjega in zapada kaznim za to določenim.

Jezikoslovne drobtinice.

Nate prislovico, ako bo kaj veljala, za ovo „Hoffen und Harren macht manchen zum Narren“: „Ki mnogo upa, lahko obupa.—Od „upanja“ istersko ljudstvo še sledeče govori: „Upanje je brez vere, mnogo obečaje, ali zato haje (mara) i nehaje“; „upanje je slaba reč, ki se na-nj nasloni, si lahko vrat zlomi“; „upanje je slaba reč, mnogo obečaje a malo daje“. Poslovenil bi pa jaz ono prislovico: „Up in ček sta že kega tega prevarila“, ali „up in ček sta že kega tega ob pamet spravila“, ker se sliši reči: „i upanje vara“, in „sem prodal (dal) na ček — na poček“.

Za vinske bolezni, o kterih je bilo unidan v „Novicah“ govorjenje, pa rabijo Istrani take-le besede: Ako se na kupu ležeče grozdje steplí, pravijo: „grozdje je zagorelo“, in ker potle tako vino gré na kis, govore: „vino cika“; tako tudi vsakikrat pravijo, ko se vino počne kisati. Ako vino le oslabuje, pa da ne zgubi ne diša ne kusa, se govori: „vino je izvešelo“; ako pa premení diš in kus, govore: „vino zadaje“, „zadava“. Če vino zgubi svojo čistočo, pravijo: „vino se je ganilo“; in če se je jako ganilo: „vino se je smutilo“.

J. V.

Slovensko slovstvo.

Kmetijska kemija ali natorne postave in kemijske resnice obrnjene na človeško in živalsko življenje, na kmetijstvo in njegove pridelke. Spisal Matija Vertovec. Drugi natis. V Ljubljani natisnil in založil Jožef Blaznik. 1856.

Leta 1847 je nepozabljivi naš Vertovec „Novicam“ prikladati začel „kmetijsko kemijo“. Ker pa so takrat tudi odveč natisnjeni iztisi posli in se vedno poprašuje po njih, je napravil gosp. Blaznik drugi natis, ki je ravno dokončan. Menimo, da je dosti, ako le to naznamo, da se spet dobivajo te bukve, ker neprecenljivo delo za vsakega omikanega Slovenca, naj je gospodar v kmečki ali gosposki suknji ali kterega koli stanú, je tako dobro znano, da ga nam ni treba na dolgo in široko priporočati.

in dan razločne od naglega vrančnega prisada ali čerma (Milzbrand, Anthrax), ki mahoma živino mori. Če nam vé kdo besedo „metljaj“ in njeni zapopadek tam pa tam navadni razložiti, prosimo, naj nam pové.

Vred.

Starinske stvari.

Star grobopis.

Našli so ga pred nekimi leti v vinogradu nad Kersiklo, pod verhom Saltiria, dve uri od Pazina na sever; ploša grobna je zdaj pred vratni Slokovićeve hiše v Kersikli.

MEGAPILINA MA
XIMILA V. F. SIBI
ET CEMONIAE MAR
CELIAE FILIAE.

Ker ga menda nihče še ni oznanil, naj ga jez podam občinstvu.

J. V.

Popotni spominki.

Dva dni v Goratanu. (Konec.)

Tù na Predilu vidiš zdaj, dragi bravec, pod in nad cesto nove in čverste obzidja, ktere veže podzemeljska pot, da si branitelji, ako bi jim žugala nevarnost kje večí, lahko priskočijo na pomoč. Spod in zgor pretijo na vse strani puškarnice in topovne luknje sovražniku, ako bi se jim prederzno bližal. Cesto bodo menda lahko zapirale vrata, kadar bo vse dodelano, pa če tudi prec ne, saj urno se lahko vse to naredí. Zgornjo terdnjavo sem nekoliko ogledal. Stoji na homcu nad cesto. Pot pelje do nje od zapadne strani in je osnovana na rajde. Južna polovica terdnjave je obdana z dvorom, v kterega se gré skoz štirivogelni na zapadno stran naslonjeni stolp. Vrata, pod kterimi je kamen z letnima številka 1809 in 1848 (ostanek kladare) vzdán, so visoko gori. Po malem lesénem mostku, ki čez dober seženj širok in še globokejši prekop derží, pridemo do njih. Narejene so iz močnih in debelih železnih palic. Veža v stolpu je majhna, in v njo derže puškarnice od vseh treh strani, da bi, ako bi sovražnik tudi do tukaj prišel, ga še lahko notrajni pobili. Vrata na dvor peljejo iz veže na desno. Kaj debele so in z močnim železnim plehom obite. V dvor pridšemu pretijo zopet druge puškarnice iz pravega terdnjavskega poslopja in baterij, ktere slednje so na vèn in noter z debelim zidom obdane. Dvorišče je precej prostorno, tako da bi precej vojakov se v njem ustaviti zamoglo. Obhodil sem ga krog in krog.

Čas moj je bil pretekel; zasukal sem se toraj in prestopil kmali zopet iz Primorske zemlje v Goratan. Urnih korakov sem se zdaj podal navzdol proti ravnini; kmali se mi je zopet v globoki dolini nasprot blesketalo zercalo Rabeljskega jezera, kterega mirne valove so sprelepo zlatili pozni žarki popoldanskega solnea; tje proti severju pa sem le gredé zagledal v podnožji Rabelj, nad kterem na desno kakor orjaška krona kipijo goli peteri verhovi stermega Petverha, naprej doli pa celo dolino proti Merzli Vodi. Želel sem še nocoj, ako bo mogoče, memo Terbiža dospeti čez mejo poleg Belepeči nazaj na Krajnsko, toraj je bilo treba, pospešiti korake. — Le memogredé sem bil pri Merzli Vodi. Tukaj sem po večem ogledal cesarske svinčne topivnice. Neki prijazen mladeneč, Alojzi Pluh, iz Celovca domá, mi jih je prav radovoljen skazoval; viditi pa pri teh topivnicah ni ravno nič posebnega. Svinčna ruda se na drobno stolče in zmelje, potem se vsuje v podolgasto peč, ktera se z dervmi kuri in ima podobo navadnih peči, kadar se v nji za peko kuri. Le toliko je razločka, da tla pri teh visijo proti mestejam, in da so, se vé, večje. Svinčna ruda se kmali začne v žerjavici topiti in svinec teče pod njo navzdol v male, pred mestejami postavljene podolgoma štirivoglate posodice, kjer se sterdi. Menda se svinec potem še enkrat pretopí.

Ločivši se od Merzle Vode sem se še enkrat ozerl na Kraljev verh, kteri se zadnjič tù popolnoma od glave do nog vidi. Dolina je tudi proti Terbižu doli zlo ozka, tako da se na več mestih s težavo cesta skozi rije. Pri vasi Fličel (slovensko ime mi ni znano) sem prestopil na desno, in kmali doli zopet na levo obrežje Zilice, ktere struga je